

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 441. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608062651232/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

- *Wersi*: se n.t.s. 277 – *Vaneger*: de svenske vikinger, der o. 900 trængte ind i Rusland. – *Ruriks Arveland*: dvs. Rusland, efter det russiske riges halvt legendariske grundlægger Rurik (d. 879?). – *Gardenske*: russisk rige, behersket af svenske vikinger.
- 298 *Attilas Tuningelader*: de omtåder, hvorover hunnerkongen A (d. 453) kom, da han hærgede Europa. – *Fizel*: gl. tysk navn for Attula – *magna mater*: den store moder, se n.t.s. 219. – *Astejager*: «seivædere». – *Tros*: op-pakning, udstyr. – *det gemvædne Atlantis*: se n.t.s. 297. – *Argonaut*: om de sofokl, der i det græske sagn om Jason sejler ud for at vinde det «gyldne skind». – *Dragen*: én af de opgaver, argonauterne skulle løse, var at rids en mark med dragetænder og dræbe de kriger, som derefter voksede frem af jorden. – *grøsk-batelsk*: egl. gr.-ortodoks. – *Kivas*: art russisk spiritus – *Tatarerets Jond*: se n.t.s. 255.
- 299 *Væpnera* ... *Kinoff*: formentlig frit opfundne af Kidde. – *Dennas*: én af Paulus' ledsagere, der forlod ham «af kærlighed til verden» (2. Tim. 4,10). – *Fond*: baggrund. – «*Det nye Jerusalem's Profet*: Emanuel Swedenberg (se n.t.s. 36) – *Peder Tordenskjold*: (1690-1720), dansk-norsk søhelt, født Wessel og adlet T. (1716) pga sine hedrifter. – «*Den hvide Orm*: opr. svensk fregat, som Tordenskjold erobrede 1715 og til gengæld fik tildelt kommandoen over. – *Arklinaut*: rum til opbevaring af våben, krud o.l. – *Hanegalets mand*: apostlen Peter (Matt. 26,33-34 og 69-75), dvs. forræd-teren i modsætning til *Judas Ischarotes*, forræderen (smst. 26,14-16). – *Klippemand*: Matt. 16,18. – *Syld*: fundament til en bygning.
- 300 *Drottningholm*: kongeligt lystslot ved Mälaren. – *Tjrenstrahls Tableauer*: malerier af «det svenske maleris fader», den tyskfødte hofmaler David Klöcker E. (1628-98). – *Porat*: se n.t.s. 172. – *Götricks Tid*: sfta Arilds tid, efter den svenske sagnkonge Götrik. – *Kanmerijener Hultman*: se n.t.s. 288. – «*Götha kampansias*: folkeviseimitationen *Götha Kampansias om Konungen å Herr Padar* (1701) af Gunnar Eurelius, senere adlet Dahlstjerne. Visen beskriver allegorisk Karl XII's sejrige kamp med zar Peter om den belejrede by Narva i år 1700. – *Maradorer*: se n.t.s. 284. – *Nischni Nowgorod*: det nuværende Gorki, her formentlig forvekslet med Novgorod. – *Mashras Slaboda*: kvarter eller bebyggelse, hvis beboere nød særlige privilegier. – *shylockske Procenter*: ublu renter, efter købmanden Shylock i Shakespeares *The Merchant of Venice* (1600). – *Denartes og Leibnitz*: filosoferne René D. (1596-1650) og Gottfried Wilhelm von L. (1646-1716). – *den Kagle* ... : se n.t.s. 169.
- 301 *Beneficijem*: velgørenhedshjem. – *Ahaovens*: se n.t.s. 285. – *Freigeiterte*: frænklerne. – «*Pressa druffian, glasel fylls*»: af C.J. Lundegren, se n.t.s. 214.
- 302 *kantierede*: tilfælde. – «*blomman för dagens*»: populær betegnelse for forsk. blomster med kort blomstringstid. – *Baller i Lübeck*: ved festerne efter sammenbruddet af Napoleons europæiske imperium.
- 303 *v. Schull*: den tyske hærfører Ferdinand v. S. (1776-1809). – *Lutewo*: den tyske frikorpsmand Adolf v. L. (1782-1834). – *Geseller*: her om krigskar-le, soldaterkammerater. – *Presbyterianere*: skotske calvinister. – *burbonske*

- Emigranter*: tilhængere af den styrede franske kongefamilie Bourbon, der efter den franske revolution måtte leve i landflygtighed. Den hvide farve var deres symbol. – *jærnske Bæsther*: gymnastikpædagog F.L. Jahn (1778-1852) startede under indtryk af napoleonskrigene en gymnastikbevægelse blandt den tyske ungdom med national-folkeligt sigte. Sort, rødt og gyldent var symbol på den tyske frihedsbevægelse. – *Beich-bier*: tatarfolk i Ural. – *Tottenbornske Korps*: efter den tyskfødt feltherre Friedrich Karl Tottenborn (1778-1845). – *Royal Suédois*: se n.s. 114. – *Kosmopolis*: sverdensbye – *den hvide Rædselsperiode*, *den hellige Alliances løsnende Tid*: om den reaktionære periode efter Napoleons fald, benævnt efter Den hellige Alliance, forbundet mellem de sejrende magter. – *Icehor*: by i Holsten. – *Briids*: se n.s. 200.
- 304 *«Gennem natten sången klingare»*: ikke identificeret. – *Frau Hölde*: se n.s. 244.
- 305 *«dræbt Poeten Lagourenna»*: se n.s. 171. – *«Gode geose, glaset tom»*: se n.s. 163. – *Penelope*: Odyseus' hustru, der måtte vente på sin ægtemand i tyve år.
- 306 *Hymen*: den græske bryllups gud, ofte fremstillet som en ung mand med en fakkel. – *Beneficeljem*: se n.s. 301. – *«som Moderen sit Barn i Ewentyet»*: H.C. Andersens *Historien om en Moder* (1848). – *Kontrafærd*: afbildede.
- 307 *«Fionden Sadekornet faldet til Jordens»*: Joh. 12,24. – *«et i Abo»*: J. Kor. 15,28 og Gal. 3. – *Erik den Fjortendes Læmedans*: Benedictus Olaf (Bengt Olsson) (o. 1523-82) skrev bl.a. *En nyttigh lakere bok* (1578).
- 308 *af Lucas om Sædekorn*: Luk. 8,5-8.
- 309 *«som varer til Sanct Knut»*: se n.s. 134. – *«fjere Lusse»*: se s. 319. – *Syracusas blinde Helgeninde*: kristen jomfru fra S. Lucia, død som martyr ca. 304 (?) Helgendag 1312., som endnu i Norden o. 1700 regnedes for solhverv. Hendes navn (lux = lys) har ført til legenden om, at hun fik stukket øjnene ud. Beretningen om, at hun selv stak øjnene ud for at afvende sin hedenske kejlers kærlighed, gengives i Selma Lagerlöf, *«Luciadagens Legend»* (*En bok om Vänmland I*, 1917, s. 9). – *Russiske*: mont af ringe værd (1/12 skilling).
- 311 *Dis*: gudinde i nordisk mytologi.
- 313 *Gitarolier*: flerarmede lyseslager. – *Trømpetuarine*: marinetrompet, gammeldags strygeinstrument med kun én streng, stærk, metallisk klang. – *«et Fuglpar sendt ud over Syndflodens Vande»*: Jf. 1. Mos. 8,10-11.
- 314 *Erik den Hellige*: svensk konge o. 1158, foretog korstog til Finland. – *Cylfe*: svensk sagnkonge. – *Brävalla Hede*: slagplads for det sagnhistoriske Brävallaslag mellem danskere og svenskere. – *Ingjäll Ilbåde*: svensk sagnkonge, Olof Trätäljas fader. – *Grub*: efter legenden den hellige skål, hvori Kristi blod opsamledes efter korsfæstelsen.
- 316 *Trøsketunde*: egl. tønde, hvor man opbevarer frønet træ til optænding.
- 317 *I min Ånd skal Slægtens velsignes*: Jf. 1. Mos. 12,3.
- 318 *Mazellier*: slægt af franske billedkunstnere, der i slutningen af 18. årh arbejdede for det svenske hof. – *Koboldens Flise*: flise af marmorlignende, grønlig serpentinkalksten.
- 319 *«Venite all' aglio»*: «Kom hurtigt min lille båd, Sancta Lucia!» (napolitansk